

MES ENLLÀ DE LA MARCA BARCELONA; UNA TRANSICIÓ EN DISPUTA

Arnau M.V

[El Crític 2019](#)

Es inútil esperar que Manuela Carmena o Ada Colau vayan a detener por sí solas la gentrificación que vuelve inhabitables nuestras ciudades mientras los demás seguimos con nuestra vida igual. Y es inútil también criticarlas por ello: es la queja del consumidor iluso al que le habían prometido otra cosa. "Son todos corruptos", la "culpa es del sistema".. seguimos en la posición espectadora a la espera de que alguien "solucione" el problema.
Amador Fernández-Savater

Per canviar el model de ciutat es necessiten estratègies mancomunades.
Ivan Miró

El camp de batalla és conegut: Barcelona està 'sobrevalorada'. Com resumeix l'ODG, "els salaris en procés de devaluació no poden sostenir la vida en un territori cada vegada més valorat", de manera que la col·lisió entre veïnes i capital financer és cada cop més sagnant. I encara que s'han fet passes importants per desmuntar la Marca Barcelona, la tasca sembla superar el marge de maniobra municipal. A falta de competències per regular els lloguers, el que avui es millora, per exemple a Vallcarca, demà pot ser municipi per la seva gentrificació. De fons, l'avís del IPCC de les Nacions Unides recordant que només queden 12 anys per evitar un canvi climàtic desastrós encén una llum d'alarma davant la que cap institució està a l'alçada. En aquest complicat context i davant d'unes noves eleccions, que han donat de si els quatre anys de municipalisme de Barcelona en Comú?

El mandat s'ha exercit sense padrins mediàtics i amb majories precàries al ple municipal. De fet, el teatre partidista ha estat sovint desesperadament estèril. I ha quedat clar que no és arribar i moldre, que la possibilitat de fer polítiques radicals topa amb una espessa malla d'interessos fàctics, inèrcies burocràtiques, limitacions competencials i lleis fetes al servei del poder corporatiu. I tot i així, només cal posar en una mateixa frase la rebaixa del 50% de l'IBI a les famílies més pobres (que forma part de l'increment del 50% en despesa social) i els 69 milions recaptats contra el frau fiscal de grans empreses -o els impostos que per fi pagarà la Sagrada Família- per concloure que les prioritats han canviat.

En habitatge, els resultats han estat agredolços. S'ha fet un desplegament de creativitat institucional, creant les unitats de mediació en desnonaments (SIFO), duplicant la construcció d'habitatge de lloguer social i imposant el 30% per habitatge protegit. I mentre amb una mà s'han tancat gairebé 5.000 mil pisos turístics i començat a multar els fons voltor, amb l'altra s'han comprat blocs en zones fortament mercantilitzades o s'han impulsat promocions pioneres d'habitatge cooperatiu. I no obstant, el múscul adquirit no és suficient per resistir el torcebraç d'un negoci que ofereix als inversors marges de benefici estables d'entre un 7 i un 10% anual. Quan Gala Pin afirma amb la sinceritat habitual que de moment "l'habitatge és una derrota frustrant", fa referència a la manca de poder per desmantellar l'entramat legal que impulsa la bombolla, des de les diverses lleis catalanes derivades de la directiva europea de serveis a les SOCIMIS, que han provocat un augment de la rendibilitat dels actius immobiliaris. Quatre dècades després, seguim en mans d'un PSOE que, per variar, s'ha posat de perfil i no ha aprovat la potestat municipal de limitar els preus almenys a "les zones tensionades". L'estafa ve de lluny; si no s'hagués privatitzat tot l'habitatge de protecció oficial construït des dels anys cinquanta avui tindríem un contundent 40% de parc públic.

I del dret a sostre al dret a la ciutat. Un dret que passa per superar la lògica del capital amb eines com la municipalització. Durant el mandat s'han municipalitzat escoles bressol, els Punts d'informació i Atenció a les Dones (PIAD) i el Servei d'Atenció, Recuperació i Acollida (SARA). I s'han fet passos als Serveis Informàtics Municipals, el Servei de poda i control de Plagues i a BTv. En canvi, processos com els del Servei d'Atenció a Domicili (SAD), la funerària pública o la gestió de l'aigua s'han vist bloquejats pel Ple municipal o per les recentralitzadores lleis Montoro. En global, s'ha incrementat un 15% la plantilla de l'Ajuntament -amb una gran convocatòria final de 903 places-, però segons la Plataforma Municipalitzem, gairebé la meitat dels treballadors municipals segueixen

externalitzats, sovint amb «sous de misèria i condicions precàries». Per fer-hi front, les clàusules de contractació pública s'han modificat per obligar els contractistes a pagar com a mínim 1.000 euros i fer contractes d'almenys 6 mesos, però la solució més garantista en molts casos seguirà sent la municipalització.

En un altre front laboral, la “guerra del taxi” s'ha convertit en un cas emblemàtic de la batalla entre drets laborals i *economies de plataforma* (que no col·laboratives). L'assalt d'uns «inversors multibilionaris amb empleats no sindicats i serveis més barats de seu cost real»¹ ens ha obligat a preguntar-nos, amb el polític Adrià Alcoverro, “¿quin és el cost col·lectiu que comporta poder contractar un trajecte urbà amb menys de quinze minuts d'antelació a un preu una mica més barat?”. I ha demostrat que no vivim en mercats auto-regulats, sinó reguladors.

L'aliança “públic-comunitària” ha estat una altre dels mantres del mandat, i és una de les claus de la imprescindible transició ecosocial. Com afirma l'activista Ivan Miró, “lluitar és necessari, però és necessari produir ciutat tu mateix per tenir poder”. Un poder que estaria germinant en els nous ecosistemes cooperatius locals, ja que “la ciutat postcapitalista s'assoleix promovent l'economia plural: una part de mercat, una part pública, una part cooperativa, una part comunitària i una part de treball reproductiu”. Una de les notícies més ocultes d'aquests quatre anys -no per casualitat- i que exemplifica el suport municipal a l'economia social, és la reducció d'un 43% del pes de la banca tradicional en el deute de l'Ajuntament, passant la banca ètica a tenir-ne gairebé la meitat.

En paral·lel, els espais comunitaris –«fragments de ciutat desmercantilitzats»²- s'han reforçat. Barcelona porta dècades practicant una espècie de “socialisme dels equipaments” amb una rica xarxa d'espais col·lectius, siguin municipals, llogats o okupats. Aquest caldo de cultiu i una visió innovadora dels «comuns urbans» expliquen la signatura d'un acord històric que blindava l'autogestió a Can Batlló, nous espais comunitaris com El Borsí o Can 60, el projecte de gestió de quioscs en desús per cooperativistes amb discapacitat o la multiplicació de nous equipaments; des d'escoles, zones esportives i CAP's a la reserva de set solars a l'Eixample o la recuperació de la Model.

Però han estat polítiques dirigides des dels despatxos o s'ha avançat en el co-govern de la ciutat? El mandat es va iniciar amb una crida a la co-mobilització, i s'ha demostrat que on aquesta s'ha donat tot ha avançat més ràpid. D'una banda, tal com afirma la comissionada de tecnologia Francesca Bria, «cal desterrar la idea de que tot poder treballa necessàriament per les elits», de l'altre, el teixit popular fa més complicada una operació *Chamartin* aquí que a altres llocs. La suma ha generat complicitats productives a l'alzina de Gràcia o el CAP del Raval, perquè com resumeix Laia Forné, el municipalisme que funciona és el que entén que «és en la *rereguarda* és on es guanyen les batalles».

Hem assistit a un *boom* de processos participatius formals, des de *Repensem el 22@*, *Impulsem!* o *Llaurant Barcelona* a les reformes de les Rambles, la Model, la Fabra i Coats, el barri de Vallcarca, els Jardins de Pla i Armengol o el Parc de Montjuïc, entre d'altres. Però la multiplicació de canals no és una garantia de res per si mateixa. Abans d'aquest equip de govern ja existien centenars de mecanismes de participació a la ciutat, fet que mai van impedir que el model públic-privat ocupés el centre del tauler. Per això és important una mirada qualitativa. Cal una avaluació més reposada de noves i suggerents formes de participació, com el comitè assessor de persones sense-llar, les superilles socials, el Pla de Locals, el Pla de Joc a l'Espai Públic, el document de veïnatge per sense-papers, els Mercats de Pagès co-produïts, la Comunicadora, el disseny del parc de la Pegaso amb nens d'escoles del barri, les marques exploratòries d'urbanisme feminista o nous espais municipals com Barcelona Cuida, l'Espai de Consum Responsable o InnoBa.

De tot aquest impuls n'ha sorgit un nou Reglament de Participació Ciutadana que incorpora el balanç comunitari o les multiconsultes. No obstant, al mandat li ha faltat un moment col·lectiu de desobediència i reafirmació des d'abaix. Si com diu Bifo “l'única teràpia davant la foscor present és el

---

1 [Te vendo el alma por un app sexi](#), Ignacio Vidal-Folch

2 Kois i Ruben Martínez

plaer de trobar el cos de l'altre en la dimensió col·lectiva", hi hagut més erotisme col·lectiu en els "carrers seran sempre nostres" de l'1 d'octubre que en l'experiència municipalista. Potser la consulta de l'aigua hauria pogut generar una versió en miniatura d'aquesta ebullició compartida entre carrers i institució, però haurem d'esperar per saber-ho.

En tot cas, el que els poders fàctics de la ciutat no suporten és que a l'hora de dissenyar una política pública l'opinió dels veïns tingui tan pes o més que la d'un *lobby* econòmic, el qual no implica idealitzar els canals guanyats ni aspirar a una desconflicтивització. L'Espai Barça desperta tan poc consens veïnal que ha estat objecte d'una demanda judicial per part la FAVB. Tampoc s'han recollit importants demandes al Pla de Terrasses o a la reforma del mercat de l'Abeceria, i la lògica burocràtica l'ha espifiada amb el Mescladís, que cal que segueixi a la Ribera. La *Veu del Carrer* encapçalava un article sobre la participació amb la frase "molt preguntar, poc decidir", però posats a mirar l'ampolla mig buida, "molt preguntar, menys operativitzar" em sembla més just i precís, ja que en varies ocasions, tot i que el feed-back ciutadà ha estat determinant en la redacció de plans municipals, els resultats tangibles segueixen en llista d'espera.

Però més enllà de la lentitud administrativa, el límit més important del municipalisme és que opera en el marc d'una globalització inviable que escapa del seu marc competencial. La suma de crisis climàtica, esgotament dels recursos i un capitalisme agressiu al que cada cop li costa més sostenir la taxa de benefici, conforma la tempesta perfecta. Però com escriu Emilio Santiago Muiño, "el que és ecològicament obligatori sembla políticament impossible", i la intensitat del conflicte assumible és proporcional als consensos socials que l'envolten. Que hagi costat tant aprovar la connexió del tramvia indica -discursos bonics apart- fins a quin punt estem lluny encara d'integrar la prioritat absoluta de tenen les mesures orientades a reduir la petjada de carboni. Necessitem lògiques cooperatives, també al Ple Municipal, perquè com afirma Yayo Herrera, "no és el mateix afrontar el procés del declivi de l'energia per la via del *tots contra tots*, que afrontar-lo amb una dinàmica de suport mutu i col·laboració".

Els temps exigeixen acció tangible, *multisolving*, polítiques concretes que resolen problemes socials, culturals, econòmics i ecològics al mateix temps (cada usuària de la bicicleta genera un estalvi de 125 a 574 euros per any en despesa pública sanitària). I com que les ciutats emeten el 70% de les emissions, cal coordinació. "Si les 40 ciutats més importants del món es possessin d'acord per treure els cotxes del centre de les ciutats tindria més impacte ecològic, més efecte pedagògic i més pressió política que molts acords entre estats que neixen amb les rodes punxades"³.

En aquests quatre anys s'ha avançat de manera tangible en rehabilitació bioclimàtica d'edificis o en naturalització: 114 milions en ajudes a la rehabilitació i 44 noves hectàrees de zones verdes. També s'han evitat milers de talls de subministrament o s'ha blindat la darrera zona agrícola de la ciutat amb el projecte d'Agrovallbona. I les superilles han arribat per quedar-se, transformant la mobilitat junt amb el reforç de la xarxa autobusos, l'ampliació de la zona 1, el Hub de la Bici a Can Picó i una notable multiplicació de carrils bici i bicis elèctriques. Però en altres fronts ha faltat arriscar. Hi ha hagut autoenganys, com una jubilació de cotxes vells que no portarà a la reducció sinó a la renovació, però sobretot ha mancat valentia per treure cotxes de la ciutat amb el peatge urbà, la reducció dràstica de carrils o la T-ambiental. Només cal anar a hora punta per les rondes per comprovar que la reducció d'un 30% del trànsit privat prevista al *Pla de mobilitat urbana 2013-2018* no s'ha produït. I segons la Plataforma per la Qualitat de l'Aire, la contaminació creixerà si avancen «els nous projectes acordats pel consistori d'ampliació de la Ronda Litoral i de construcció futura de dues noves terminals de creuers de gran capacitat al Port de Barcelona». Pot ser impopular qüestionar les bases del creixement, però ja no es pot ignorar que el canvi climàtic és una esmena a la totalitat que, com resumeix Naomi Klein, «ho canvia tot».

En energia, la nova empresa municipal emergeix com un estratègic trencagels en el sector més contaminant, mafiós i oligopòlic de l'economia espanyola. Ara falta superar un model basat en la

incineració i anar més enllà de la comercialització mitjançant la recuperació de les xarxes de distribució i una política de tarifes que incentivin l'estalvi. En quant a la gestió de residus, no hi hagut grans canvis estructurals, però la prova pilot del *porta a porta* al nucli antic de Sarrià apunta maneres, amb una recollida selectiva que ha passat del 19% al 55%, amb només un 2% d'impropis a la fracció orgànica.

En tot cas, la transició té a veure també amb no-fer. Com afirma Santiago Alba Rico, en política institucional sovint "fer" significa abans de res "desfer": desfer una privatització, anul·lar una reforma urbanística, negar una llicència. Les moratòries de l'inici de mandat, no presentar candidatura pels Jocs Olímpics d'hivern ni pagar 50 milions d'euros per portar un Mundial d'atletisme, així com no fomentar nous macrocentres comercials, frenar l'entrada del turistes a la Boqueria o aturar la proliferació d'hotels, com al solar del Praktik a Drassanes, són algunes de les mesures decreixentistes d'aquest mandat.

En definitiva, si el municipalisme és "la política de les petites victòries quotidianes que mostren que hi ha alternativa"⁴, de cadascú depèn informar-se de quines han estat, quines han mancat i quines queden fora de l'abast municipal. No sabem encara si, com diu l'alcalde de Palma, "governar un monstre com l'urbs de Barcelona i transformar-la amb només 11 regidors de 41 s'ensenyarà a les facultats", però si sabem que els grans mitjans de comunicació han donat poca cobertura a aquesta transició -res a veure amb la claca olímpica- fet que facilita les distorsions de l'ample front anti-Colau però també reforça la intuïció popular de que la feina feta, i a mig fer, va en la bona direcció. Podem veure l'ampolla més plena o més buida, però no és el moment de renunciar a aquest pal municipalista que hem sabut posar a la roda del capital... sinó de clavar-lo més endins.

[Aquí](#) pots veure la versió completa d'aquest article.

Arnau Montserrat, activista agroecològic

